

Tandrčak

Dičiji list na bunjevačkom jeziku • Subotica, maj 2011. • Godina IV

broj
41

Otkrili di se pravi
„Tandrčak”

RIČ UREDNIKA

Dragi drugari,
Evo još jednog „Tandrčka” koji smo pripravili za vas. Ako mislite da smo zaboravili na proslavu njegovog rođendana - oma da vam kažemo - nismo! Ona će uslidit ufriško a naše druženje opravdaće vaše čekanje. Uskoro će izaći i „Tandrčkovo blago

3”, tako da ćete imat šta čitat na raspustu. Zabavite se nuz naše rubrike, naučite štogod novo i zanimljivo.

Metili smo vam i novi igrokaz, di petice i ostale ocine divane, i to zato što je kraj godine zdravo blizo. Zato, zagrijte još ovo malo stoc da i u vašim knjžicama bude puno petica.

urednik:

mr Suzana Kujundžić - Ostojić

Tehnički urednik: Nikola Stantić
Saradnici: Ruža Josić, Ana Popov, Eva Bačlija, Branka Bešlić, Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir K. Matković

Ilustrator: Bane Kerac

Štampa: Rotografika Subotica

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad 087.5

TANDRČAK : dičiji list na bunjevačkom / odgovorni urednik Suzana Kujundžić - Ostojić. - 2008 br.1 - Subotica : Bunjevački informativni centar, 2008.- ilustr. : 30 cm Mesečno

ISSN 1820-6735

COBISS.SR-ID 228104199

Bunjevački susriti

Neobični i nesvakidašnji časovi Bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture održani su u subotu, 26. marta u OŠ „Majšanski put”. Gosti učenika domaćina bili su učenici OŠ „Sonja Marinković”, koji takođe pohađaje ovaj izborni predmet.

Ideja o ovom druženju je potekla od učiteljice Ane Vukičević. O nastavnim jedinicama koje su se tom prilikom realizovale dve učiteljice su se brzo dogovorile. Jel jedna učiteljica voli tehničke inovacije, kreativnost, ručne radove... dok je drugoj u krvi bunjevačka pisma i igra.

Temu „Ženska bunjevačka noš-

nja” obradila je učiteljica Ruža Josić. Dica je bilo zanimljivo, posebno gostima jel su bili u prilici po prvi put koristiti interaktivnu tablu, a domaćinima - zato što su imali novog pridavača. Prvo su se dica podilila u grupe tako što su izvlačili dilove slike bunjevačke ženske nošnje i po sistemu tangrama, sklapali figuru i formirali grupe. One su bile mišovite, iz obadvi škole. Tako su se dica saradjujuć u radu, upoznavala.

Nuz pomoć slika, razgovora, pitanja dica su upoznala dilove ženske nošnje, kako su žene kadgod tkale, šile, šlingovale, vezle odiću i obuću. Imali su priliku vidit slike pralje, kor-

ta, domaćeg sapuna, divojačkog štafi-
fira.

Na kraju je učiteljica organizovala kviz, di su dica pokazala svoje znanje o bunjevačkoj nošnji. Grupe su po znanju bile izjednačene.

Posli su dica imala priliku vidit žensku bunjevačku nošnju koja je bila izložena, a ko je tio mogo je i probat.

Slidila je kratka pauza, di su se dica malo sigrala u školskom dvorištu. Na drugom času, nastavna jedinica je bila obrada narodne pisme „Kolo igra tamburica svira”, nuz tamburaški orkestar „Klasovi”. Kad je učiteljica Ana, zapivala dicu nije tribalo

podsićat da krenu za njom. Na kraju časa nije bilo diteta koje nije naučilo ovu pismu.

Nije se samo pivalo. U završnom dilu časa dica i učiteljica su odigrali dičiju igru „Kad se cigo zaželi”, „Momačko kolo” i „Divojačko kolo” – naravno, nuz tamburaški orkestar.

Na samom kraju, dica su lipila i šarala uskršnja jaja. Sav materijal je pripremila učiteljica Ruža. Ne zna se koji je rad bio lipči, jel su svi bili zdravo kreativni i maštoviti. Dok su dica radila, stalno su ji uveseljavali zvuci pisama koji su svirali tamburaši. Kada je tribalo ić kući, svi su bili iznenađeni kako je sve brzo prošlo. Zdravo nam je bilo interesantno, zabavno i skroz drugčije. Rišili smo da ćemo ovake zajedničke časove održavat češće. Učiteljice su se dodivanile da bi slideći put štogod

kuvali il pekli, kako bunjevačko ilo. Ako se to ostvari, dragi čitaoci, sigurno ćemo Vam pisat o tome.

Ovako veselo ne bi bilo bez savršenog tamburaškog orkestra „Klaso-

vi” čiji su članovi: **Nemanja Kostić** - tamburaški bas; **Matija Temunović**, **Petar Skenderović** i **Oliver Kovač** - Abasprim; **Miran Tikvicki** -kontra.

Ana Vukičević i **Ruža Josić**

Đaci positili „Bunjevačke novine”

Učenici koji u OŠ „Đuro Salaj” pohađaje Bunjevački govor s elementima nacionalne kulture, u grupi učitelja **Dragana Kopunovića** polovinom aprila positili su Redakciju „Bunjevački novina” i „Tandrčka”.

Sve što su vidili za nji je bilo zdravo zanimljivo al najviše od svega kako se prave novine. No, želja njim je bila da vide di se pišu njeve novine „Tandrčak”, koje toliko rado čitaje.

Posli prostorija Bunjevačkog informativnog centra učenici su positili i Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine.

B. E.

Cio razred piva „Livadu”

Aleksandar Rukavina, učenik III razreda Osnovne škole „Đuro Salaj”, na časove Bunjevačkog jezika sa elementima nacionalne kulture uključio se tek ove škulske godine, al više nema nijedne priredbe na bunjevačkom da u njoj ne učestvuje ovaj talentovan devetogodišnji deran. Jel, on deklemuje, glumi, imitira, piva, svira na harmoniki, i ne zna se šta mu bolje ide. Aleksanadar živi u petočlanoj porodici, s tatom **Nikolom**, mamom **Marijom** i dvi sestre **Ninom** i **Natašom**. Učiteljica mu je **Maja Perušić Orosić**, a učitelj bunjevačkog **Dragan Kopunović**.

- Čuo sam od druge dice za bunjevački, pa sam se odlučio da krenem i ja. I mama i tata su Bunjevci i divanimo kod kuće bunjevački. Na časovima je lipo. Od kako dolazim na ove časove nema ništa novo što sam naučio, sve sam već znao.

Aleksandar pohađa i Muzičku školu di uči harmoniku treću godinu, a zna i pivat.

- Pisme znam tako što sam dosta išo u svatove kod rodbine, pa sam zapamtio. A imam i nike CD-ove od **Zvonka Bogdana** koje slušam i tako učim. Malo sam i od tate naučio pošto je on harmonikaš i sviro je kadgod u svatovima. Volim se šalit i zabavljam drugove i drugarice u razredu, al razred najviše voli kad njim štogod zapivam. Naučio sam ji da pivaje „Ova naša livada”. To je moja omiljena pisma.

Muzička škula ide dobro, odnosno super, kako kaže Aleksandar. Sad će na takmičenje u Sarajevo. U Novom Kneževcu je već dvared osvojio prva mesta u svojoj kategoriji, ko i u Smederevu. Za to je, zaslužna i nastavnica harmonike **Veronika Tot Bindesko**.

Na pitanje kaka je đak, Aleksandar skromno odgovara:

- Mogli bi kast da sam vrlodobar. Ima i četvoraka i trojaka. Ima i jedinica, al na svu sriću ritko - i oma dodaje: - Sve su to ocine za učenika. Nema šta mi najslabije ide, te jedinice sam dobio najviše iz domaćeg, naguro

sam četiri minusa za domaći, a to je već jedinica. Najviše volim fizičko i matematiku. Matematiku volim zato što volim sabirat i oduzimat, ima malo četvoraka al najviše petica. Fizičko sam zavolio zbog folkloru koji sam igro ranije.

Kad je kogod talentovan i sve mu ide, teško stiže svim i da se bavi. Tako je Aleksandar moro napuštit i folklor i plivanje, ne mož se sve postignit.

Aleksandar ima dvi starije sestre, Ninu koja je student, i Natašu koja je maturant sridnje škole. Tu veću razliku u godinama sa sestrama Aleksandar komentariše ričima: - Mama kaže da sam ja malo zakasnio.

Gledajuć Aleksandra kako glumi, piva, imitira brez imalo treme i sa velikim uspihom i nuz tušta aplauza, jasno je da Aleksandar uživa u svem tom, što nam u divanu i potvrđiva.

Mada je još mlad, ne možemo a da ga ne pitamo dal ima planova za budućnost što se tiče profesije.

- Imam planova, il ću ić na muzičku akademiju, il na poljoprivredu. Kad sam bio mali nisam puno išo u zabavište, najviše sam bio kod pokojnog dida **Paje na salašu**, u **Đurđinu**. Tamo sam jako zavolio namirivat josag, a od salaša do mlikare sam deko konje, i natriag, kad smo nosili pridat mliko. Sve

sam didi radio, skupljo jaja, nasadiavo kokoške i svašta.

- Kod kuće učim i vižbam na harmoniki, pokadkad baš i ne, jel volim igrat fodbal, a volim se sigrat „partizana i Nemaca” s društvom. Tata je zadovoljan kako sviram, ima kad i ne, al čim čuje da sam osvojio prvo mesto, naravno da je zadovoljan. Ko nagradu časte me tako što me vode na sladoled il kupe čokoladu, il tako štogod.

Vraćamo se na planove za budućnost, jel Aleksandar ipak za uzor ima svog tatu.

- Možem se bavit i sviranjom i poljoprivredom. To je isto i tata bio, i stigo je sve. Priko dana je radio, a subotom sviro svatove i veridbe. Ja sam na tatu - kaže Aleksandar, al oma dodaje da tušta tog dobrog ima i na mamu.

- Vridan sam ko mama, sve bi radio što i mama, volim pomagat. Pomažem joj kad štogod sadi, kosio sam travu dok nam je radila kosilica, prisadivamo cviče... A u kujni, tek to! Umutilim fanke, pravim gomboce, pravim čorbe s mamom. Jedared smo tata i ja našli fazana, ja sam ga očupo - kazo je za novine Aleksandar Rukavina, neobično talentovan deran vedrog duha, uvik spreman na šalu al i na rad.

E. B.

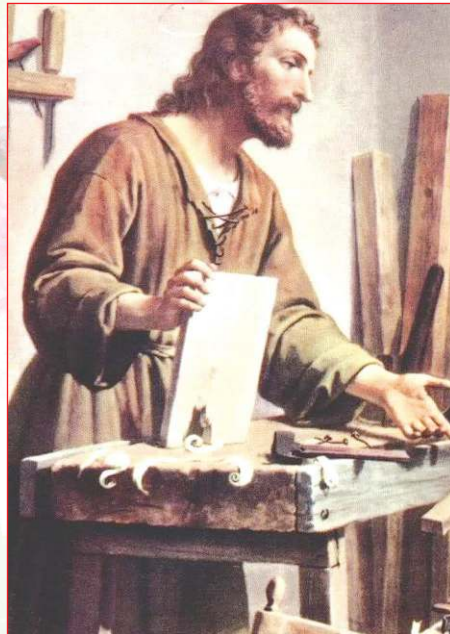

Zašto volim maj

Maj je peti mjesec u godini, ima 31 dan. Ime je dobio po Maji, boginji prolića i plodnosti. Danas je to često žensko ime.

Prvog maja se obilježava međunarodni praznik rada ko spomen na radničke demonstracije održane 1886. godine. Radnici su tražili da na dan rade 8 sati. Bunjevci tog dana slave Svetog Josipa radnika. Njemu je Bog dao na staranje malog Isusa, jel je bio zdravo pobožan i pravedan momak. On je bio tesar i od svojeg rada živio je zajedno sa Marijom i malim Isusom. Zbog njegove vridnoće, on se proslavljao baš na ovaj svjetski Dan rada.

U maju mjesecu spominjemo i svetog Đuru. On je živio u vrijeme kad ljudi još nisu znali za Boga pa su živili u grijehu. U to vrijeme virovalo se da je sedmoglava aždaja napadala i ilaljudje na cilom svitu. Jedared je došao Sveti Đuro na bilom konju i s kopljem u ruci ubio tu zvir. Kralj te zemlje nudio mu je blaga koliko je tío, al on je bio skroman i uzo samo jedan

prsten da ga sića na ovaj svijet. Na slikama je prikazan s prstenom na ruci, kako jaši bilog konja i ubada aždaju.

U maju mjesecu spominjemo i Juliju i Sofiju mučenicu, Pakracija i Bonificija mučenika. A u maju obilježavamo i Spasovo. To je kršćanski svetac koji se slavi 40 dana posli Uskrsa jel je Isus toliko dana osto na

zemlji posli uskrsnuća. Na 40. dan javio se svojim učenicima i kazao njim da čekaje Duha Svetog. Onda je digo ruke i počeo polagacko ulaziti u nebesa, oblak ga je zaklonio i više ga niko nije vidio. Isus je uzašao na nebo di sidi s desne strane Bogu.

U narodu se viruje da suv maj znači gladnu godinu. Viruje se da u maju pripelice pučkaje: „Pošto će bit na jesen rana?“ Što više pučkaje, to će rana bit skuplja. Kaže se da posli mokrog maja ide suv jun i obratno. Majske kiše sve tiraje, majski mraz sve ubije, a ako tušta grmi biće rodna godina. Ako hrast olista prije svetog Đure onda treba spremat čardake, podrume, šupe, tavane za tušta rane.

Kad bi dica glasala koji mjesec je najlipči onda za mnoge bio maj. Posli ladni i kišni dana vrijeme je za boravak u prirodi koja se probudila iz zimskog sna: sve se zeleni, cvata, čele obleću oko cviča, parkovi mriše i pozivaje dičicu u sigru. Zato lopte, koturaljke, lastež, bicigle pa u društvo na sigru.

Josić Ruža

Kupanje

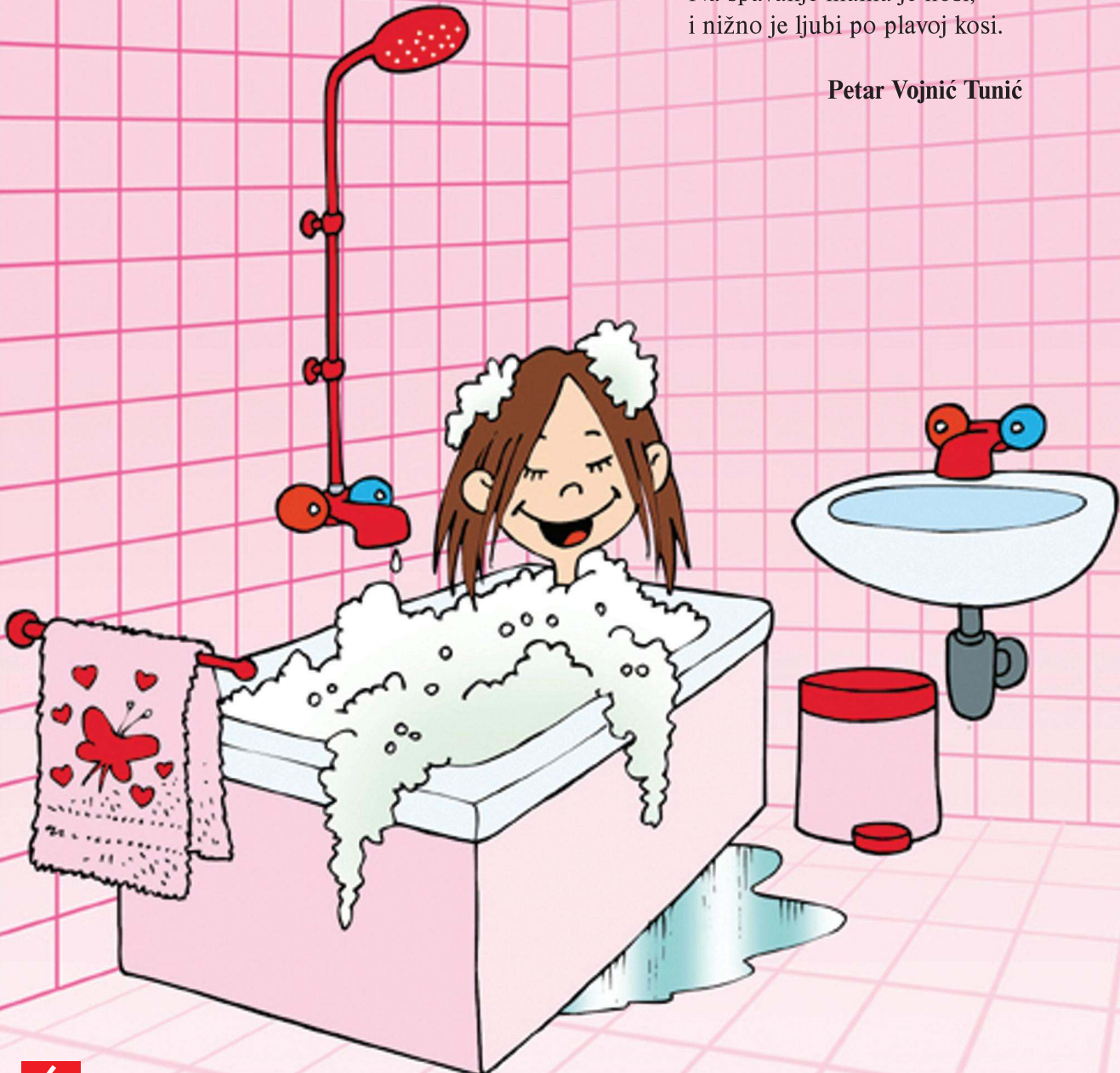
Kad se Mila kupat sprema,
veće sriće od tog nema.
Kupat se ona jako voli,
jel to ništa ne boli.

Brčka se Mila u mlakoj vodi,
srićno je dite, baš joj godi.
Neće iz kade tako lako,
njoj je lipo baš ovako.

Sunderom malim kožu gladi,
za to vrime voda se ladi.
„Brzo iz kade”, mama joj veli,
al Milu to baš ne veseli.
Na spavanje mora se poč,
jutro će novo brzo doć.
Kad je kupanje gotovo bilo,
smistila se Mila tati u krilo.

Od šampona mriši ko cviče,
u tatinom krilu puna je sriće.
Na spavanje mama je nosi,
i nižno je ljubi po plavoj kosi.

Petar Vojnić Tunić

POZORIŠTE

TANDRČAK

NEVOLJE ŠKULSKOG DNEVNIKA

-JEDNOČINKA-

ANA
POPOV

NEVOLJE ŠKULSKOG DNEVNIKA

- jednočinka -

LICA:

- narator
- školski dnevnik

- penkala
- gumica
- stranica 1.
- stranica 2.

- petica
- četvorka
- trojka
- jedinica

NARATOR

Stigo misec juni
i smiška se svima,
al nevolju jednu
školski dnevnik ima.

Ocine u njemu
u čudu su stale -
dvi nedilje samo
još su priostale!
Na katedri staroj,
di učitelj sidi,
poslušajmo zašto
taj se dnevnik idi.

ŠKULSKI DNEVNIK (razočarano)

Čerez čeg sam tako
namrgođen zdravo,
kazaću vam, dico,
jel mi nije pravo.

Skoro sve su strane
moje uplakane -
ocine u njima
nisu ko i lane.
Glavni krivac tom je,
kontam, baš penkala,
što ocine dobre
nije upisala.
Mora da se štogod
zdravo rasrdila,
ta godine prošle
nije lina bila.
Letilo je tušta
blistavi petica,
nasmijana bila
svaka je stranica.

PENKALA (brani se)

Veliš da sam kriva,

veliš da sam lina,
kazaću vam svima -
to nije istina!
A istinu pravu
naslutit možete -
kad kogod ne uči
jedinice lete.
Kapnila bi zbog tog
i suzica koja,
još je veća bila
onda žalost moja.
Da pomogne malo
gumicu sam zvala
jel je pokraj mene
na katedri stala.

GUMICA

(pravda se)

Nisam, nisam mogla
u pomoć ti doći,
nemam ja baš tako
prveliku moć.
Možem otrt uvik
olovke, bojice,
al ne možem tintu
kad šara stranice.
Mrgode se redom,
to i sama vidim,
ipak nemam, nemam
razlog da se stidim.
Štogod drugo, mislim,
po sridi je ode -
ta ocine slabe
ne donose rode!

1. STRANICA
(važno)

Kažeš da smo redom
sve namrgođene,
osmijkom vas zovem -
pogledajte mene!

Ocine će moje
kasti svima bolje
čerez čeg sam tako
uvik dobre volje.

PETICA
(srićno)

Zbog mene si uvik
tako nasmijana
i zbog mene tvoja
najlipša je strana.

Zato što sam lipa
svaki đak me želi,
kad me zabiluže
zdravo se veseli.
Taki đak je vridno,
marljivo učio,
pa je mene radom
svojim zaslužio.

ČETVORKA
(skromno)

Ni ja nisam gadna,
nek sad svako čuje,
i meni se đaćić
veseli, raduje.
Kad je kaka mala
u učenju griška,

zabiluže mene,
al dite se smiška

TROJKA
(molećivo)

Ja se neću falit
sa lipotom svojom,
suza katkad krene
baš krivicom mojom.
A cigurno, dico,
drukčije mož bit,
morate se zato
više potrudit.

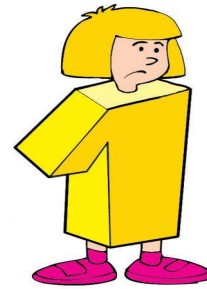
2.STRANICA
(pokunjeno)

Eh, ja se ne smijem,
po meni se vrte
uvik nike dvojke
i uspravne crte.
A zašto sam taka,
pitanje me muči,
ta da nije krivac
onaj ko ne uči.
Sumoran mi pogled,
musavog sam lica,
utišit me ne mož
ni jedna stranica.
Čak ni ona peta,
osma, jel deveta,
po njima i petica
pokoja prošeta.

JEDINICA
(odlučno)

Obećanje dajem,
a kad ono krene,
ni na jednoj strani
neće biti mene.
Natiraću linog
derana, curicu
da osmih donesu
na svaku stranicu.

Ukрасiću srićom
tvoje bilo lice,
po tebi će plesat
čtvorke, petice.

Doću ti u goste,
i ja sam za đaka,
al ću friško otić
s dva koraka laka.

NARATOR

Školski dnevnik nije
namrgođen više,
sve je dobro čuo
pa sad lakše diše.
I stranice sve su
opet nasmijane,
na godinu biće
lipše nego lane.
Jel će doć najesen
svima njima spas?
Obećajte, dico,
svi u jedan glas!

(dica u publici ponavlja je
stihove obećanja za nara-
torom, al glasno)

OBEĆANJE NAŠE
NEK SE I ZAPIŠE -
U DNEVNIKU STRANE
NEĆE PLAKAT VIŠE!!!

- KRAJ -

ANA POPOV

Vrtuljkove vragolije

U škuli za šumske vile bio je i **Vrtuljak**, zdravo nemiran deran. Pravi huncut, što bi rekli. Toliko je glavobolje zado učiteljici vili, da ga je jednog dana prid cilim odiljenjem pritvorila u malo čudovište, i kazala mu: „**Ovo nek te nauči da pokažeš malo više poštivanja i ne činiš loše stvari. Ostaćeš malo čudovište dok ne nađeš koga ko bi se od tebe takog malog mogo zdravo poplašit.**”

Kad je to čuo, naš Vrtuljak se uputi med ljude da nađe koga bi mogo poplašit i rišit se novog izgleda. Al to nimalo nije bilo lako, čim je ušo u prvo selo iz šume, dica su ga počela vijat i tila su ga uvatit, pa je spas potražio u mišijoj rupi.

A kad ga je miš vidio, i on ga je izvijo napolje. Pao je prvi mrak a kiša je počela padat. Mali nevaljalac Vrtuljko je posteo očajan i sio je pod kola koja su nosila slamu, da se sakrije od kiše. Tu primeti jednu curicu, koja je glavu pokrila knjigom da ne pokisne, i zdravo je žurila kući. Učinilo mu se da bi se ona cigurno poplašila, kad derančići nisu, brže bolje požurio je za njom da vidi di živi.

Prolazili su tako dani, i Vrtuljak je svudan išo za njom, ovaj put tio je bit ciguran da će je poplašit kako valja. Nije bilo skoro mista di nije utrčeo prije nego što bi curica zatvorila vrata za sobom. I što je više saznavao o njoj, sve mu se više činilo da je našo

pravu osobu. Curica je bila baš plašljiva. Na svako šuškanje se okrećala i svaka senka bi je natirala da se trgne. Bio je zadovoljan što je našo taku plašljivicu.

Kad je jedared pošla na sigralište, ona ponese sve što je od užne sakrila u krilo da joj mama i tata ne vide, pa je odnela napuštenom keru, koji je imo povriđenu nogu. Nije smila držat životinje u kući pa ga je ranila krišom. Kad je Vrtuljak to vidilo, sažalilo se toliko da je i zaboravilo da triba da je uplaši. Čak je puštio i jednu suzu, gledajuć kako ga ona pazi i čuva. Vrtuljak se pomirio da nikad neće nač nikog koga bi moglo poplašit. U tom se trenu prid njim stvori

vila koja ga je začarala, i vrati ga u stanje kako je bio i prije, govoreć mu:

- Nadam se da te je ovo naučilo da činiš samo dobra dila!

A mali nevaljalac Vrtuljko, sav sričan što su mu vraćena krila i redovan izgled, pa usklikne:

- Jeste! Od sad ću samo dobre stvari radit sebi i drugima!

Na to se curica trgne i vidi dva mala vilenjaka kako lebde njoj iza le-

đa, pa se zdravo poplaši.

- Ne boj se, nećemo ti ništa. Mi smo vilenjaci iz šume, odgovori joj vila.

Kad je uvidila da joj neće ništa zlog učinit, ona ji zamoli da joj izliče kera koji je nediljama išo na tri noge, što Vrtuljak, mali nevaljac i vilenjak rado učini.

Posli ovog događaja u škuli za vilenjake sad je opet svaki đak mogo

mirno sidit na svojoj pećurki i slušat učiteljicu, jel njim Vrtuljak više nije smeto, već je i on pažljivo slušo. A curica se mogla sigrat sa svojim kerom, koji je mogo ić na sve četiri noge i veselo je skakućo po cili dan. Kad su joj roditelji vidili koliko je to raduje, primili su ga u kuću.

Bajku napiso:

Tihomir K. Matković

Koje Hana Montana?

Hana Montana je slavna pop pivačica koja krije jednu tajnu. Naime, ona **živi dvostrukim životom**. Pravo ime joj je **Majli Stjuart** i danjom ide u škulu i živi ko i sve njezine vršnjakinje a noćom se pritvara u slavnu pop pivačicu pod imenom **Hana Montana**.

Dva lika u jednom

Majli Stjuart ima 14 godina. U Malibu se doselila iz rodnog Tenesija s bratom Džeksonom i ocom Robijem. Ko i svi tinejdžeri i Majli se susriće s problemima vezanim za odrastanje, školovanje i pokušava da se uklopi u novu sridinu. Ono što je čini drugačijom u odnosu na vršnjake je njezin dvostruki život. Majli se nuz pomoć dugačke plave perike, šminke i odiće pritvara u sasvim drugu divojku, popularnu pop pivačicu. Ovako izmenjenu niko je ne pripoznaje. Putuje svitom i zabavlja obožavatelje i piva pisme koje je napiso njezin otac i menadžer. Iako je uspila privariti sve oko sebe, dvoje njezini najveći obožavatelja, koji su istovrimeno i njezini najbolji prijatelji, No, Lili i Oliver svatili su da su Majli i Hana zapravo ista osoba. Ono što je interesantno je da je Majli dosta necigurna a kad se na sceni pojavi Hana Montana ona odiše samopouzdanjom i cigurnošću. Ona se nada da će njezina tajna ostat u porodici i med prijateljima tj. med onima koje najviše voli.

O glumici ...

Ako niste znali, Majli Stjuart tj. Hanu Montanu glumi Majli Sajrus.

Majli Sajrus je rođena 23. novembra 1992. godine u Tenesiju. Pravo ime joj je Desteni Houp Sajrus i ima dva starija polubrata, stariju sestru po mami i dva mlađa brata. Otac joj je čuveni kantri pivač Bili Rej Sajrus i on glumi i njezinog oca Robija Reja Stjuarta u seriji. Njezine prijatelje u seriji Lili i Olivera glume Emili Ozment i Mičel Muso.

Piva, pleše, glumi

Interesantno je da Majli Sajrus nije imala formalno muzičko obrazovanje, al je do sad napisala veliki broj pisama koje je izvela u seriji. Ona zna pivat, plesat i vidili smo da glumi. Ova mlada glumica obožava kinesku ranu, a med omiljenim hobijima joj je gledanje filmova i šoping.

I serija i film Hana Montana

Televizijska serija „Hana Montana”, koja je nominovana za nagradu Emi, ko i rasprodati koncerti u preko 70 gradova, vinili su Majli Sajrus u sam vrv internacionalni zvizda. Ako niste znali, Volt Dizni studio je snimio i film „Hana Montana”. U filmu, Majli piva, igra i izvodi 13 pisama i muzički numera, većinu ko Hana Montana, dok niko izvodi ko Majli Stjuart. Majli se u filmu i po prvi put zaljubljiva. Al, da vam sve ne bi otkrili, ukoliko želite više da saznate o Hani Montani, pardón, Majli Stjuart pogledajte fim.

B. Bešlić

Kako se ponašamo

Ajde da pojasnimo termin ogovaranja.

Rič ogovaranja dolazi od riči „divaniti o...”. Ogovaranje možemo okarakterisat ko pričanje o drugoj osobi iz zlobe, pakosti, zavisti, namire da se drugi uvridi il povrudi. Ono što tribate znat je da je ogovaranje uvik štetno, jel se sastoji od prinošenja neistiniti informacija il podataka o nikoj osobi. Osoba koja ogovara, zadovoljstvo nalazi u omalovažavanju i obezvrđivanju drugi tj. onih koje ogovara. Spletkarenje je najgori oblik ogovaranja i posebna vrsta nasilja. Ono što zabrinjava je da u školama 33 odsto učenika pribegava ovom obliku agresije.

Postavlja se pitanje: Zašto učenici ogovaraje, spletkare?

Mišljenja sam da to čine iz dosade, pakosti il osićanja nemoći. Ogovaranjem sebe uzdižu i nalaze se u centru pažnje ostali koji ji slušaje. Ono što je interesantno da oni koji ogovaraje o sebi ne misle ništa loše i ne razmišljaje da ogovaranjom povriđuju druge. Ogovaranje, spletkarenje je podmuko način da se iz zavisti osvetimo

kome koga ne volimo jel je on lipši, bolji učenik il bolje živi. Ogovaranje prati i pojava izolacije učenika koji je predmet ogovaranja. Grupa od nekoliko učenika izoluje jedno dite i ne želi se s družiti s njim/njom. Dica koja su izolovana od svoji drugara taki vid psihičkog maltretiranja pokadkad teže prihvataje i od sami batina.

Ko više spletkari, curice jel derančići?

Mnogi misle da su curice sklonije ogovaranju, međutim derančići ogovaraje podjednako ko i curice. Neprijateljski stav, prema kome, širenje tračova, ogovaranje i isključivanje pojedinaca iz društva često se događa i med derančićima. Ogovaranje med učenicima se odvija licem u lice, u telefonskim razgovorima, SMS porukama, e-milom, na internet blogovima i priko popularnog sajta „Facebook”. Kad upitate osobe koje ogovaraje zašto to rade, glavno opravdanje je da „to svi rade”.

Kad triba kazat DOSTA?

Ovo ne mož bit opravdanje jel svojim ponašanjem povriđivamo druge.

Osoba koja je predmet ogovaranja se povlači u sebe, izbegava drugare, često popušta u škuli i javljaju se mnogi prateći problemi. Šta je ono što možemo uradit da prikinemo taj začarani lanac ogovaranja i kažemo DOSTA? Virujem da je većina vas bila u situaciji da sluša ogovaranje il čak ogovara. Sad kad ste se upoznali s poslasticama ogovaranja upravo vi možete to prominit tako što ćete pristat ogovarat il kazat toj osobi koja ogovara da pristane s tim ružnim ponašanjem. Triba da znate da različitost ne triba da bude povod za nasilje. Triba poštivat svoje drugove ko ličnosti, brez obzira na to dal se radi o debelim, mršavim, ružnim, lipim siromašnim, bogatim il onima koji nose očale, jel svi oni su vaši drugari. To je najvažnije i najvridinije.

Branka Bešlić, psiholog

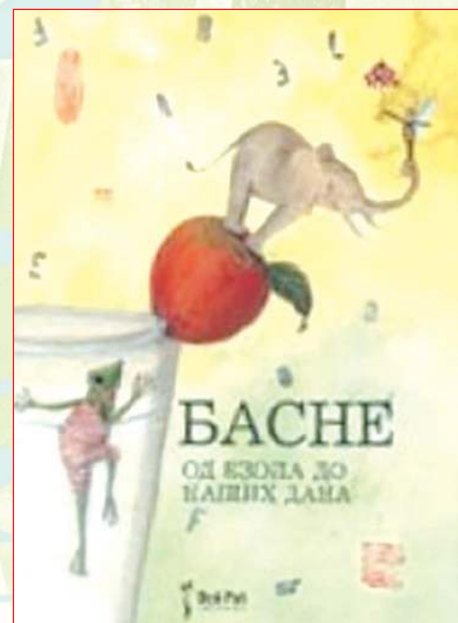
Basne

U ovoj knjigi svoje misto našle su basne najveći basnopisaca - Ezopa, Tolstoja, Lutera, Krilova i La Fontena.

Klasične basne su uspišno i lipo povezane s pismama i pripovetkama savrimeni autora, koje isto tako, imaju osobine basni. Svojom mudročću i očaravajućim humorom, ova knjiga nudi vam, dico, veliko ogledalo u kojem se ogledaje mnoge ljudske slabosti.

Divlji i pitomi magarac: Jednog je

dana divlji magarac ugledao pitomog magarca u zaklonu. Približio mu se i počo govorit kako je srićan, falio je njegovu lipotu i obilje rane koje mu je dostupno. Nedugo zatim vidio je kako natovaren teško hoda ispred vlasnika koji ga je udaro štapom. Ponovno mu se obratio i reko: „Nisi srićan kako sam mislio. Za obilje rane i blagodati moraš trpit teška poniženja i mučno radit.” *Ne postoji srića koja je izgrađena brez muka i poniženja.* A. P.

Život čela

Malo ko se mož mirit po marljivosti s čelama, a kako je došlo vrime da vočke cvataje one imaje fajin posla i lako se svako mož uvirit da čele praktično i ne znaje za umor. U ovom članku naučićemo štogod o tim nevirovatnim stvorenjima.

Oko dvadeset iljada vrsti čela

Čele spadaje u porodicu insekata srodnu zoljama i mravima. Moglo bi se kazat da imaje najbolje osobine od obadvi strane, mogu letit višto ko zolje, a vridne su ko mravi. Procinjiva se da ima oko dvadeset iljada podvrsta čela na svitu. Koje su razvrstane u sedam osnovni familija. Međutim, većina nji nikad nije ni ozbiljnije proučavana, što znači da ji virovatno ima i više. Pčele nisu veliki izbirači kad je stanište u pitanju. Žive na svim kontinentima, jedino ji nema na Antarktiku, jel tamo nema polena cvita, koji one skupljaje da bi održale svoju koloniju u životu i izvele novu generaciju čela iz košnice.

Male, sridnje jel velike - čele

Čela ima, kako smo već kazali, razni fela, tako su i po veličini raznolike. Najmanje čele su sitne ko mrvice kruva, svega dva milimetra, dok su najveće čele skoro četiri centimetra. Ovaka razlika u veličini pogoduje raznim vrstama čela, jel svaka vrimenom nađe svoje misto u prirodi i opravi određene fele cviča. Ko

što ne možete metit svaki ključ u svaku bravu, tako ne mož ni svaka čela opravit svaki cvit. Male čele su prirodno zaštićene cvičom, koje je toliko sitno da je nedostupno krupnijim čelama, dok se one manje čele klone cviča dostupnog velikim. Priroda se stara da svaka vrsta bude podmirena. Međutim, život čela nije bez neprijatelja i konkurencije. Domaće čele, koje svi cigurno dobro znamo, imaje konkurenciju u divljim čelama, zoljama i sličnim insektima. Tu često prorade i žaoke na obadvi strane.

Ko sve voli med

Njevim medom se rado rane i razni sisari, tice i druge lakome životinje, koje bi volile doć do dobrog obroka brez puno muke. Medvid je naročito alav na divlji med. Njegovo krzno koje je gusto čuva ga od uboda bisni čela. Jedino di medo mož dobit ubod čele su njegova njuška i oči, zato on uvik prvo šapom razbuca košnicu... S čovikom je drukčije.

Partnerstvo čovika i čele seže u daleku prošlost. I kad kažemo prošlost, mislimo na iljade godina unatrag. Od sami početaka čovik je u čelama vidio inspiraciju za uređenje zajednice. Kod čela nema nezaposleni, nit ima bolje i lošije nagradeni. Sve čele radilice imaje jedan jedini cilj, opstanak kolonije. A kad imate jedan cilj za opšte dobro, sve je lako i nema konkurencije. Čovik je

rano uvidio da je med prava poslastica. Pa se na svakom kontinentu spravljaje razne poslastice od njega, med čak mož bit i likovit, a ima ga razni fela. Naravno, da bi ili med iz boce, kako je većina nas navikla, med se vrca. To jest, skuplja se i odvaja od saća u kojem je bio skupljan. Medom se rane i čele pa štogod mora ostat i njima, čak i kad se drže u košnicama.

Larve čela na svit donosi kraljica kolonije. Koja za razliku od radilica, živi po par godina. Njezin poso je da se reprodukuje, to jest da se razmnožava. Nuz pomoć trutova, koje su muške pčele. Oni nemaje svoje misto u koloniji i ne skupljaje med. Zato se nakon parenja otisnu od kolonije i žive slobodarski, bar jednu sezonu. Jel zimu ne mogu priživit sami, a svake godine se rađa određen broj novi trutova. Zato se često i kaže za čovika koji ne radi ništa, da je linj ko trut. A za onog koji je radan, da je vridan ko čelica.

T. K. Matković

Domine

Malo je koja društvena igra toliko dugo odolivala vrmenu i novotarijama koje su dolazile, koliko je to pošlo za rukom, dominama. Još od davni vremena domine su bile igra koja je bila popularna kod vladara i uopšte visokim krugovima društva. Jel malo je ko onda znao računat. Tako je nađen i set domina u sarkofagu Tutankamona, koji je vladao Egiptom prije više od tri iljade godina. No, nisu oni bili jedini koji su imali ovu igru.

Domine u Kini

Domine su se pojavile i na drugom kraju svijeta, u Kini, di su, opet, pravila igre bila drukčija, al se miso domina nije minjo. Iako su njeve bile duže, od recimo, domina koje se koriste danas u Evropi.

Od slonove kosti, drveta, cakla...

Ipak, svaki set domina treba da ima 21 komad, koliko je standardno. Idealno, domine se prave od slono-

vače i take su najcinjenije i najskuplje, al se takođe koriste zamine, u vidu kvalitetnog drveta, pa čak i cakla, plastike i slično.

Dominus - gospodar

Viruje se da poriklo riči domine vodi od karnevalski maski koje se zovu „domini”, al i od latinske riči „dominus”, što znači gospodar.

U 18. viku došlo je do velike popularnosti domina u Evropi, a prvi put su se počele koristit u Italiji. Štogaod se od pravila igre izgubilo minjajuć meridijane i smiso kojim se rukovode različite kulture. Tako su Evropljani svojim svaćanjima približili igru koja njim je došla sa Istoka, iz Kine.

Pravila igre

Domine sačinjavaje kombinacije brojova, od dvi nule do dvi šestice. Nuz domine se mogu hasnirat i dvi kockice, koje se bacaje i čiji se broj uzima ko vridnost koju moraje imat i domine.

Cilj igre je ostat brez domina prije suparnika. Postoje varijante domina u kojima se mora pratit određen pravac, linija, ko i varijanta di je pobida čisto matematička.

Pored zgodne igre za stare i mlade, domine su takođe popularne u jednoj posebnoj vrsti umitnosti. Radi se, naime, o redanju domina u složene oblike i mozaike, koji iz deleka izgledaje nestvarno i nevirovatno. Ne postoje određena pravila kako bi se tribale slagat, jel je u pitanju slobodni stil.

Često su se koriste i višebojne domine da bi slika bila što življa i realističnija. Take konstrukcije se često planiraju i slažu nediljama, pa i misecima. A znadu se spektakularno srušit za svega par minuta. Od prve domine koja pokreće lanac, pa sve do poslidnje, prid očima posmatrača cila slika od jedared menja nijanse, često i generalni utisak. Ovakvi događaji se organizuju u takmičenja, a izuzetno su popularni u Japanu i drugim istočnim zemljama.

T. K. Matković

Naj, naj životinje

Dono pivac prid kokoške nojevo jaje pa kaže: „Moje dame, nije da vam prigovaram, al vidite kako se to radi u bilom svitu.” Ovo je, naravno, vic, al je i istina da noj nosi **najveća** jaja na svitu.

Cigurno se i vi pokadgod pitate koja je to **najmanja, najbrža, najlinja, naj, naj...** životinja na svitu. U ovom broju opisaćemo samo nike od nji.

PLAVI KIT - **najveća** životinja na svitu je plavi kit. Ova životinja, koja živi u morima, mož bit dugačka i do 30 meteri. To je duže neg kad bi poređali pet slonova u niz. Zanimljivo je i da je jezik ove životinje velik ko jedan slon i na njega bi moglo stat 50 ljudi (samo kad bi smilo). Srce mu je teško otprilike ko jedan automobil, a kroz žile koje idu do srca moglo bi se provući manje dite. Mladunče kita popije na dan oko 400 litara mlika i za 24 sata naraste 90 kila (ko tri diteta). Kad se rodi, mladi kit je oma težak priko 2.500 kila, dok odrasli dostižu težinu do 170 tona (to je više od 150 konja). Zato kit mora na dan poist 6.000 kila rane.

Sem ovog, plavi kit je rekorder i u deranju. Njegov glas se mož čuti i na udaljenosti od 1.600 kilometeri i to je ko od Subotice do Turske.

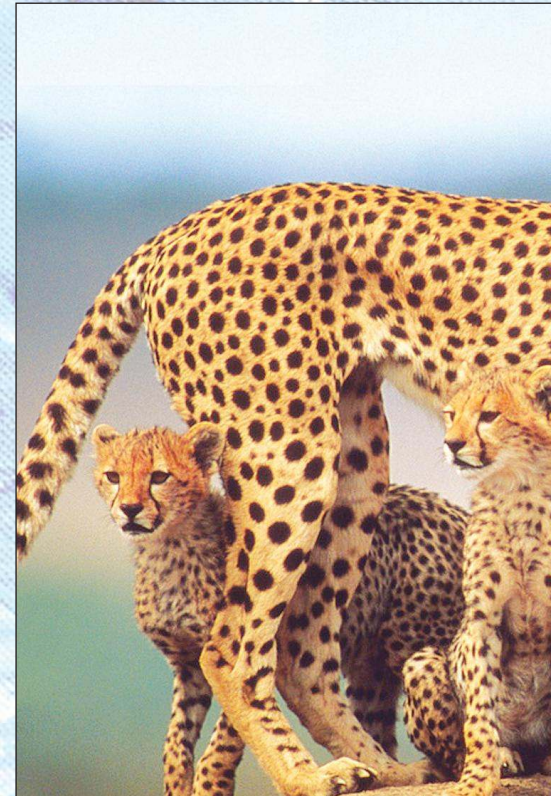
KOLIBRI - **najmanja** tica na svitu je kolibri. One su teške svega dva grama (to je ko dva-tri komada pez šećera). Iako je tako mala ona bi

mogla za sat vrimenta odletit od Subotice do Novog Sada. Za jednu sekundu ona zamane 80 puta krilima! Osim tog, ova tičica je jedina koja mož letit natarasčki. Gnizdo kolibrija je veliko ko naprstak, a u njega snese jaje dugačko svega po centi.

Srce njim kuca brzinom od 500 puta za minut (tvoje oko 70 puta), i za to vrime udane 250 puta vazduh.

GEPARD - je **najbrža** kopnena životinja. On mož trčati brzinom od

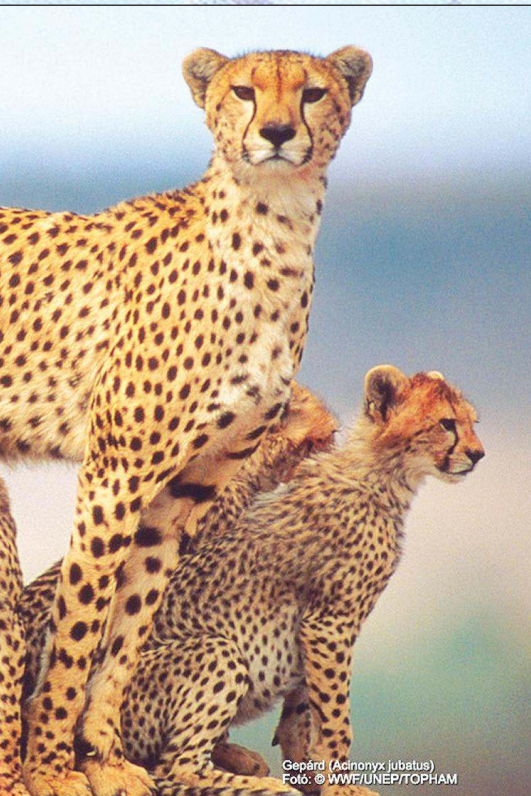
100 kilometeri na sat. Jedina mu je mana što se brzo zamara. Već posli 500 meteri, ako nije stigo svoj plen, on odustaje. Njegovi skokovi pri trčanju su dugački do sedam meteri.

KOPEPODI - su sićušne planktonske životinjice dugačke jedva 1

do 2 milimetra. One se kreću brzinom od svega šest kilometri na sat. Al, naučnici tvrde da su to **najbrže životinje** na svitu. Da kojim slučajem kopepodi mogu narast do čovikove visine, oko 170 centi, oni bi se kretali brzinom od 6.100 kilometri na sat! Tom brzinom mogu se kretati samo najbrži avioni. Oni se kreću

Gepárd (Acinonyx jubatus)
Fotó: © WWF/IUNEP/TOPHAM

skačuć, i za tako štogod su njim potrebni mišići koji su jači od svi bildera (srazmirno veličini).

SOKO - je **najbrža tica** na svitu. On leti brzinom do 300 kilometri na sat. Kad bi se ljudi mogli kretati

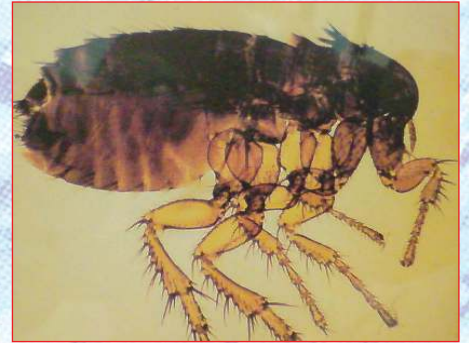
tom brzinom ne bi njim tribala nikaka kola. On se rani sitnijim ticama. Svoj plen lovi sa kake osmatračnice - drveta, silosa... Može primeti goluba na daljini od tri kilometra. Kad ga primeti obruši se na njegov velikom brzinom, udara ga glavom jel kandžama i nema njim više spasa.

LINJIVAC - **najsporija životinja** na svitu. Ona živi na drveću, u debelom ladu, odkaleg visi naglavačke s grane. Pošto spavaje tako viseć i po 18 sati na dan, i njegov želudac, jetra i svi drugi organi postavljeni su drugačije nego kod drugi sisara. Čak mu je i dlaka okrenuta drugačije - od stomaka prema glavi. Kad se kreće to radi polagacko i priđe svega nekoliko metri na dan. Taki mu je i me-

tabolizam. Kad se naide lišća triba mu čitav misec dana da to svari. Linjivac ima dugačke kandže, al ji ne koristi u borbi. Više voli da se sakrije neg da se brani. Kad je kišno vrijeme ne pomera se danima, pa se čak počme i zeleniti od algi.

MAČIJA BUVA - ima **najduži skok**. Buva je dugačka otprilike 1 do 2 milimetra. Ona je rekorder u skoku u vis (33 centi) i u dalj (20 centi). Kad su spremne za skok spuštaje glavu, uviju tilo i skoče. Kad su gladne

mogu skakat i po 70 sati brez prikida i u svakom satu skoče po 600 puti. Mačija buva može skočiti u dalj do 85 centi što je 285 puta dužina njezinog tila. Kad bi čovik mogo priskočiti 285 puta svoju visinu mogo bi priskočiti 485 metri, il drugačije kazano, u 100 koraka bi stigo od Sombora do Subotice.

Za kraj kažimo još da je **najveća pričalica** med životinjama papagaj **ŽAKO**. On se smatra zdravo pamet-

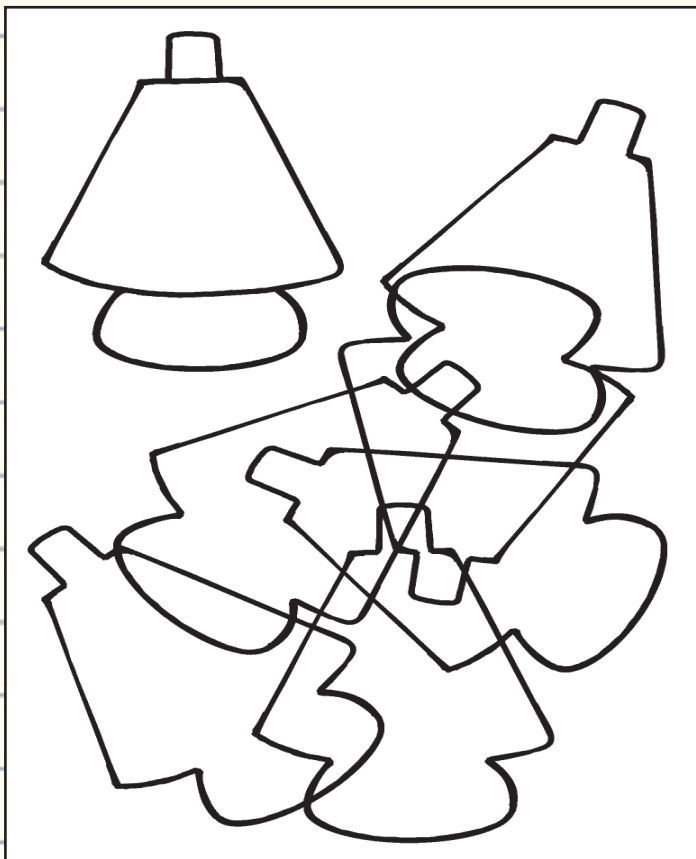

nom ticom koja je sposobna imitirati ljudski divan. Može zapamtiti i do 1.000 riječi i da ji divani u rečenicama.

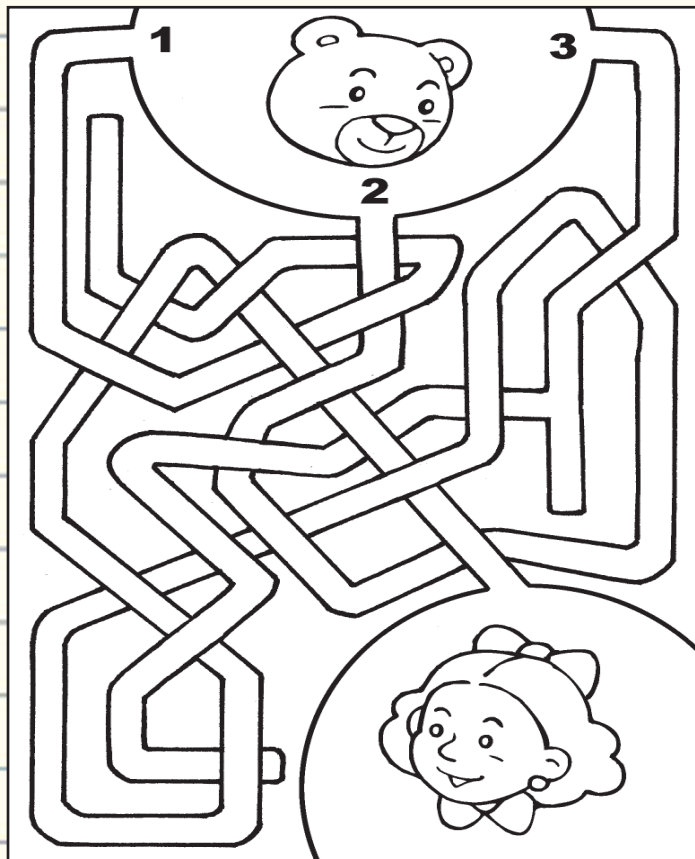
Da se i mi ne bi smatrali najvećim pričalicama ostavićemo štogod i za drugut.

Ruža Josić

KOJA SKICA ODGOVARA LAMPI NA SLIKI?

POMOZI CURICI DA PRONAĐE SVOJEG MEDVIDA!

PRONAĐI RAZLIKE IZMED LIVE I DESNE SLIKE!

KAD BI SAMO TIO

Fali se Nikola Antunu:
Uf, što ja imam super kera.
Kad oće piva ko Džastin Biber.
Jal? iznenađeno će Antun.
Jeste, samo je nevolja što ni-
kad neće, objasni Nikola.

BUNJEVAČKE

NARODNE IZREKE

Doće do gustog. (Zaoštreno stanje.)
Doće kuso na kolač.
(Vratiće se milo za drago.)
Doće maca na vratanca.
Doće sunce i na naša vrata.
Doće svakom crni petak.
Dogorilo do noktivi.
Dogovor kuću gradi.
Dok jednom ne smrkne, drugom ne
svane!
Dok je vika biće lika.

Iz knjige „Narodne umotvorine bački
Bunjevaca“ Marko Peić i Grgo Bačlija

DUŽINA JEL ŠIRINA

Čovik koji se voli falit sus-
trije komšiju, pa će:
– Jal, komšija, jel si čuo da sam
uvatio zmiiju od 50 meteri?
– Ta šta to divaniš? Ne pos-
toje zmiije dugačke 50 meteri!
– Znam ja da nema tako du-
gački, ja ti divanim o širini.

HUUUUUU

Side dvi sove na grani i jedna
kaže:
– Huuu!
– Idi u peršin, alaj si me pop-
lašila!

SABIRANJE

Učiteljica: Ako ti dam tri lop-
te, pa onda još dvi, koliko ćeš
ji imat?
Tome: Šest.
Učiteljica: Kako šest?
Tome: Pa imam već jednu
kod kuće.

ŠTA DA RADI?

Klapi mali Kalor da je u
džungli. Odozdo prema njemu
ide leopard a gori s grane na
drvetu ga vreba zmiija. Šta da
uradi da se spasi?
– Nek pristanje klapit!

DI JE ČEKAONICA

Mlad doktor otvorio privatnu
ordinaciju. Došo mu prijatelj u
positu i doktor mu pokaziva
svoj novi stan u kojem se na-
lazi i lipo opremljena, nova or-
dinacija.

Drug zaglega sve pa upita:
– A di je čekaonica?
– Ode, u ovoj sobi. Ode po cili
dan sidim i čekam pacijente! –
razočarano će doktor.

JEL BILO EL NIJE

Sigrali se brat i sestra u
avliji. Posli malo sigranja idu
se tužit mami:
– Mama, braco me je plenio!
– žali se curica mami.
– Zašto lažeš?! Saću te oma
opet plenit – podvikne na nju
brat.

POIDENE KARAMELE

Joško dolazi kući iz škole s
kesicom karamela. Žurno ulazi
u svoju sobu, zatvara vrata i
proždrljivo ide bombone.

U sobu mu ulazi mlada ses-
tra i kaže:

– Kaki si ti sebičan. Sram te
bilo! Sav si šećer poijo a na me-
ne nisi mislio.

– Ta, mislio sam na tebe, di
ne bi. Zato što sam mislio na
tebe zato sam ji tako brzo i
smazo!